

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Moralistul ca dascăl de adevăr

Tutore îndrumător:

Acad. Prof. Univ. Dr. Wilhem Dancă

**Doctorand:
Ștefan Grosu**

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului “Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/159/1.5/S/136077.

București, 2015

CUPRINS

Despre filosofie, religie, problema vieții și morală	
Etica și sistemele orale.....	2
Despre filosofie, religie, problema vieții și orală.....	5
Despre filosofie, religie, problema vieții și dascălul de orală.....	8
Dascălul de morală	
Omul în societatea consumistă.....	19
Menirea dascălului de adevăr.....	21
Despre scopul vieții în sens filosofic.....	23
Despre filosofie, morală și responsabilitate.....	27
Concluzii despre etică și filosofie creștină.....	31
Bibliografie.....	33

REZUMAT

Moralistul ca dascăl de adevăr este o cercetare originală care pornește de la filosofia generală (M. Florian, 2003, 70), care se exprimă printr-o multitudine de opinii manifestate printr-o „multiplicitate de scară variabilă” (Gh. Geană 2008, 145). Opiniile multiple sunt ancorate într-un cadru caracterizat prin „accelerarea proceselor sociale, politice și economice, iar astfel, omul rămâne tot mai însingurat în fața avalanșei de informații” (A. M. Macsut, 2012). E conturat un haos moral pentru om unde e nevoie moralistul ca dascăl de adevăr care depășește primejdia dedublării lăuntrice (M. Florian 2001, 112) și are curaj să îi dezvăluie discipolului (întru adevăr) că actul moral bun reprezintă „ascultarea de legea morală și evitarea acțiunii pe care aceasta o interzice” (*Veritas Splendor 68*).

Moralitatea actului uman depinde „de obiectul ales în mod rațional de voința liberă” (*Summa theologica I, q8, a16.*). De menționat că Mircea Florian este un meta-etician, iar că meta-etica e o disciplină complexă (V. Morar 2006, 3 - 4) care are drept scop o aprofundare a analizei morale fără de care etica e doar o speculație metafizică (N. Bellu 1971, I). Definiția adevărului este considerată în accepția lui Titu Maiorescu, al cărui discipol a fost Mircea Florian: „orice adevăr este o formulare ... clară a regulilor neștrămutate, care sunt... fundamentul universului, și corespunde direcțiunii veșnice a inteligenței omenești” (T. Maiorescu 1883).

Metoda de studiu este structuralistă în sensul că textul este văzut ca având o semnificație complexă și plină de raporturi, dar este rupt de contextul în care a fost scris spre a evidenția caracterul actual (P. Grech 1980, 195 – 197). Se mai are în vedere considerarea textelor ca un eveniment comunicativ în sensul că moralistul ca dascăl de adevăr nu este considerat un concept izolat, ci este inserat într-un proces de comunicare lingvistică (S. C. Schimdt 1982, 100; W. Egger, 2006, 7 -14) proiectat într-o „judecăți în acțiune” (N. Bellu 1971, I) într-un cadru metaetic.

Sunt aleși pentru studiu autori patristici (Augustin și Gerard de Cenad), scolastici (a fost ales Thomas D'Aquino care este deja un clasic al filosofiei) precum și filosofi contemporani (a fost preferat Mircea Florian care a ținut un curs de filosofie patristică și medievală).

Metoda structuralistă permite un dialog atemporal între Augustin, Gerard de Cenad, Thomas D'Aquino și Mircea Florian, care au trăit în vremuri diferite ce s-au dovedit a fi potrivnice și și-au asumat un rolul de a fi *dascăli de morală* într-o *lume imorală*.

Morala este văzută de cei patru gânditori (Augustin, Gerard de Cenad, Thomas D'Aquino și Mircea Florian) ca doctrina rezultată „în urma reflexiei raționale, care indică scopurile pe care omul trebuie să și le propună și mijloacele pentru a le îndeplini” (E. Clement, 1999, 34). Pe teritoriul românesc Gerard de Cenad a întemeiat „școala cea mai veche” (E. Dumea 2002, 296). În vremea activității academice a lui Mircea Florian nu era cunoscută în România

gândirea lui Gerard de Cenad. Mircea Florian a fost impresionat, la fel ca și Gerard de Cenad, de filosofia creștină, de factură platoniciană, a lui Augustin: astfel, Augustin, arată Mircea Florian, „este cel mai adânc și mai sistematic filosof din opera patristică” (M. Florian 1996, 160). Gerard de Cenad îl consideră pe Augustin drept „*maximus inter perfectos*” (*Deliberatio 17-18*). După Augustin, trăitor în secolul al IV-lea, filosofia creștină a intrat într-o perioadă de regres până în secolul al VI-lea. Oamenii se confruntau cu teroarea barbarilor și nu aveau timp de dezbateri intelectuale. Gerard de Cenad a fost omorât de acești barbari. Singura scriere rămasă de la Gerard de Cenad e tratatul denumit *Deliberatio Gerardi Morisenae Ecclesiae Episcopi supra Hymnum Trium Puerorum ad Insingrinum Liberalum* care a fost tradus trunchiat în limba română. Ediția românească din 1984 a fost periată de cenzura comunistă și lipsesc multe citate biblice (ediția românească e analizată de Șt. Grosu 2013, 59 – 68; A. M. Macsut 2013, 104 – 110). Etienne Gilson îl amintește în tratatul său de istorie a filosofiei patristice și medievale pe Gerard de Cenad și arată că pentru el dogma creștină era mai presus de filosofie, dar că filosofia vine tot de la Dumnezeu (E. Gilson 1995, p. 89). Mircea Florian conchide că nu există o graniță hotărâtă între teologie și filosofie în vremea medievală (M. Florian 1996, 51). Poate apărea aici reproșul că Augustin și Gerard de Cenad ca patristici și Thomas D’Aquino ca scolastic sunt doar teologici și nu au legătură cu filosofia, dar este o judecată simplistă care nu ține cont de realitatea aceluia timp istoric. Mircea Florian arată, în acest sens, că biserica era „singura instituție culturală și pedagogică a timpului” (M. Florian 1996, 64) și era firesc ca filosofia medievală să aibă o caracteristică religioasă (M. Florian 1996, 64).

Augustin și Gerard de Cenad sunt ancorați în gândirea patristică unde există armonie între credință și rațiune, dar în timpul lui Toma D’Aquino se ajunge la discuții între gânditorii creștini și cei arabi referitoare la înstrăinarea dintre credință și rațiune (W. Dancă 2013, 126).

Toma D’Aquino face clar o deosebire metodologică între filosofie și știință și deschide procesul de secularizare a cunoașterii „care a contribuit enorm la dezvoltarea științelor experimentale și umaniste” (W. Dancă 2013, 128). El arată că există filosofie și știință: „ordinea științelor este dublă: unele pornesc de la principii cunoscute cu ajutorul luminii naturale a rațiunii, cum ar fi aritmetica, geometria și alte asemenea; altele pornesc de la principii cunoscute cu ajutorul unor științe superioare cum ar fi teologia” (*Suma teologică* I, q. 1, a. 2) și evidențiază că sunt adevăruri care depășesc capacitatea umană „precum Treimea și unitatea lui Dumnezeu” (*Summa contra Gentiles* I.3).

Problema morală e identificată cu binele ca scop suprem, iar Gerard de Cenad, Augustin, Toma D’Aquino și Mircea Florian sunt prin viața și activitatea lor, într-o accepție morală,

mentori care demonstrează că moralitatea constituie „un atribut al acțiunii, conduitei, voinței umane” (M. Florian 1993, 17).

Într-o dezbatere morală Gerard de Cenad, Augustin, Toma D` Aquino și Mircea Florian sunt întruhipați de un învățător numit „omul care poate să-l învețe pe alt om” (T. D` Aquino, *De Magistro*, 37). Acest învățător trebuie să fie capabil să determine cunoașterea morală la discipolii săi (Toma D` Aquino, *De Magistro*, Augustin, *De Magistro*). Multiplicitatea opiniilor conduce pașii umani prin „întinderea pădurii de vorbe” (G. de Cenad 1984, 101). În acest context haotic, educația capătă importanță deosebită și este nevoie de „apelul la marii dascăli ai creștinătății” (Iulian Naroș 2014). Doctrina educațională din vremea patristică și medievală este expusă de Mircea Florian în cursul său academic (M. Florian 1996, 51 – 65). Gerard de Cenad este un dascăl al creștinătății care își asumă rolul de moralist dascăl de adevăr și arată că drumul spre dobândirea învățaturii este lent deoarece este nevoie de judecată (G. de Cenad 1984, 71). Toma D` Aquino și Augustin își asumă și ei acest rol (Toma D` Aquino, *De Magistro*, Augustin, *De Magistro*). Morală evocată de Augustin, Gerard de Cenad, Toma D` Aquino și Mircea Florian nu poate exista fără o bază legată de legea naturală universală care este o expresie veche și există încă de la crearea omului (Ștefan Grosu, 2015, 37 – 41). Există exemplul cu porunca a VII-a din *Decalog* (*Să nu furi*) care „enunță enunță destinația și împărțirea universală și proprietatea privată a bunurilor și respectarea persoanelor, a bunurilor lor și a integrității creației” (*Compendiul Bisericii catolice* 503). Pe baza acestei porunci, biserica își clădește doctrina socială „care cuprinde conduita corectă în activitatea economică și în viața socială și politică, dreptul și obligația muncii umane, dreptatea și solidaritatea dintre națiuni, iubirea față de cei săraci” (*Compendiul Bisericii catolice* 503).

Cuvinte cheie: morală, filosofie, religie, viață, rațiune